

NEW JUNGIAN
ISRAELI ASSOCIATION

עמותת יונגיאנית
ישראלית חדשה (ע"ר)

דף הבית

לבעית האנטישמיות של יונג
פרופ' מיכה נוימן

(קטעים נבחרים מתוך מאמר שהתפרסם ב"שיחות", ה', 3, יוני 1991)

פרופסור מיכה נוימן (פסיכיאטר, מנהל בית החולים שלווה לשעבר) הוא בנו של אריך נוימן ז"ל. ב-1992 פרסם מיכה נוימן שורה של מאמרים ב"שיחות" שעניינם היחסים בין אביו אריך נוימן לבין יונג. אחד המאמרים הוקדש לסוגיית יונג והאנטישמיות. ברשותו אנו מביאים כאן קטעים נבחרים מתוך המאמר.

א. (מן ההקדמה)

במאמר מצוטטות מובאות מביטויים אנטישמיים של יונג, כפי שנכתבו על ידו בשנים 1933-1934, אין ספק שבאותה תקופה היה יונג אנטישמי במלוא מובן המילה. אולם בהתכתבות שבין יונג לנוימן, אי אפשר לגלות אף שמץ של אנטישמיות בגישתו של יונג, המופיע כאובייקטיבי והוגן ביחסו כלפי היהודים והבעיה היהודית. בולטת העובדה שהיחסים בינו לבין נוימן היהודי היו הרבה יותר פשוטים וחיוביים מהיחסים שבינו לבין פרויד היהודי...

ב. עם התבגרותי הגיעו אלי שמועות בדבר האנטישמיות של יונג והדבר הפריע לי מאד. כאשר העזתי בסופו של דבר לשאול את הורי על האשמות אלו, נעשו נבוכים והגנתיים. טענו שההאשמות אינן מוצדקות, אך הודו שיונג עשה שגיאות רבות, ובכך עורר אי הבנות...

ג. (ציטטות מתוך מאמר של יונג שהתפרסם ב-1934)

... לדעתי היתה זו שגיאה גדולה של הפסיכולוגיה האירופאית שיישמה קטגוריות יהודיות, שאינן מחייבות אפילו את כל היהודים, ללא התחשבות בנפש הגרמני או הסלבי. בכך היא הגדירה את האוצר החשאי היקר ביותר של האדם הגרמני, הבסיס היצירתי הנפשי שלו, כביצה ילדותית ובנלית בעוד שקולי, המזהיר בפני גישה זו, נחשד במשך עשרות שנים כאנטישמי... פרויד לא הכיר את הנפש הגרמנית כשם שחסידי הגרמניים לא הכירו אותה."

... במאמרו 'עתידה של אשליה' גילה פרויד את קלפיו מבלי שידע על כך. הוא רוצה לחסל סופית את ההיבט הגדול יותר של התופעה הנפשית ובכך הוא חוזר על מה שפועל בכל חולה נפש – הרס הקשרים בין אנשים ואלים, ופירוק היסודות והמימדים הידועים והמורגשים בצורה אוניברסאלית של התופעה הנפשית. בכך יש משום הכחשה של האלוהי, לו נזקק האדם לקיומו הנפשי."

ד. ההכרה שכל ההשקפות והביטויים האנטישמיים האלה נכתבו באותו זמן שאבי חי ועבד בציריך עם יונג היתה מזעזעת. באותה מידה היה קשה לי לתפוש שממש באותה תקופה, שבה התפעל יונג מהנצינול-סוציאליזם וביטא רגשות כה עויינים כלפי היהודים, יש חיבה, הערכה ואפילו ידידות כלפי אבי... כיצד אפשר להבין שבמישור האישי עזר יונג ליהודים ותמך בהם, בשעה שבמישור הקולקטיבי והלאומי היה אדיש לחלוטין לטרגדיה של העם היהודי? ... מוכרח היה להיות "כתם עיוור" בנפשו של יונג אשר אחראי לסתירות בולטות אלו.

ה. ההתלהבות מן התופעה הקולקטיבית רבת העוצמה של התנועה הנצינול סוציאליסטית בגרמניה והחוויה הסובייקטיבית החיובית שלו מן הארכיטיפוס ווטן, פיתו את יונג להזדהות בצורה לא מודעת עם התעמולה הנאצית והאנטישמית, וכך ניתן מוצא לרגשות השליליים שהיו לו כלפי פרויד, ובמידה פחותה כלפי אדלר, ששניהם היו יהודים.

ו. (ציטטות מתוך מכתבים של יונג לנוימן ב-1934-1935)

... חשוב לי במיוחד לדון במורכבות של התרבות המודרנית ובמצב הרוחני של אירופה דווקא עם יהודי כמורך. הינך מכיר היטב את המצב באירופה ובכל זאת חושב מזווית ראייה שונה משלי, ועומד כיהודי על הקרקע הארכיטיפית שלך. אגב, עניינו אותי מאד החלומות שלך במפגש עם פלשתינה והתמורות של האנימה שלך. זהו ממש עירוני דם נפשי..."

... יעקב בניגוד לעשירי, מהווה נסיון סמלי של אינדיבידואציה קולקטיבית, או נכון יותר, של שלב התפתחות קולקטיבית, כפי שלמשל, מבחינה היסטורית, היטלר מהווה אינדיבידואציה של שלב קולקטיבי של הגרמנים."

... השיכנוע החיובי מאד שלך שאדמת פלשתינה חיונית לאינדיבידואציה היהודית, יקר לי מאד. כיצד מתייחסת לכך העובדה, שהיהודי חי הרבה יותר זמן בארצות אחרות מאשר בארץ ישראל?"

ז. (מתוך מכתב של יונג ב-1938, לאחר מאורעות ליל הבדולח)

... אל נא תחשוב שנסוגותי אל מפסגות הרים מכוסים שלג ומשקיף מהמרומים על האירועים בעולם. אני קורא עיתונים, מתעניין מאד במאורעות בפלשתינה וחושב על מכרי שחיים בכאוס הזה. חזיתי גם חזות קשה לגרמניה. אפילו דברים קשים מאד, אבל כאשר זה ממש קורה, קשה בכל זאת להאמין. כל אחד כאן מזעזע ממה שקורה בגרמניה. יש לי הרבה תעסוקה עם פליטים יהודים ואני טרוד כל הזמן לסדר את מכרי היהודים באנגליה או באמריקה. באופן זה אני נמצא במגע יום-יומי עם אירועי הזמן..."

ח. ... היחסים שבין יונג לנוימן היו הרבה יותר פשוטים וקרובים מהיחסים המורכבים והמסובכים מאד שבין פרויד ליונג ... יונג כיבד את נוימן ותמך בו, ראה אותו כעמית, כבעל אישיות יצירתית השווה לו, כממשך ומרחיב של עבודתו ולא כיריב מסוכן. הוא אף הגן על נוימן במידה מסויימת כנגד תלמידיו המקנאים והמתחרים בשוויץ. העובדה שנוימן היה יהודי לא הפחיתה במאומה את ידידותו של יונג כלפיו ... הוא האמין בציונות של נוימן כמרכיב של האינדיבידואציה האמיתית שלו והתלהב והתעניין במה שקורה בארץ ישראל ... לעומת זאת כשאני קורא את כל מה שיונג כתב בשנת 1934 ויודע על התנהגותו באותה תקופה, אני משוכנע שיונג אכן היה אנטישמי במלוא מובן המילה. לפחות היה כזה עד לאחר מלחמת העולם השנייה ... אני יכול להשתמש במושג היונגיאני ולומר שהאנטישמיות של יונג היתה הצל שלו... האנטישמיות של יונג היא דוגמה לכך שגם בנפשו של אדם בעל שיעור קומה רוחני, שאינו עובר אנליזה שלמה על ידי אדם אחר, עדיין רוחשים כוחות בלתי מודעים, אפלים, שנאבקים בתוכה ללא פתרון.

